

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul X, nr. 2

IAȘI

aprilie–iunie 2009

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Simpozion
- Granturi
- Lucrări publicate
- Comunicări științifice
- *In memoriam*
- Asociația Culturală „A. Philippide”
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În al doilea trimestru al anului 2009:

➤ În **Departamentul de lexicologie–lexicografie** s-a continuat activitatea de pregătire pentru editare a volumului ***Dicționarul limbii române (DLR)***, Tomul I, Partea a 8-a, ***Litera E (es–ezredeș)***, însumând 1346 p. standard, deus la Editura Academiei pe data de 8 aprilie. La aceeași dată a avut loc, la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București, ședința de lucru a reprezentanților celor trei departamente (de la București, Cluj-Napoca și Iași) implicate în realizarea proiectului prioritar ***Dicționarul limbii române***, în prezența coordonatorilor de proiect și a membrilor Comisiei de Etimologii, ședință în care s-a decis actualizarea volumelor apărute în seria veche **DA**, după normele actuale ale **DLR**, colectivului de la Iași repartizându-i-se litera **C**. Ulterior s-a început realizarea listei de cuvinte pentru litera **C**, ordonarea alfabetică a **Bazelor DLR** și a fișierului aferent literelor **E, L, V**, în vederea

expedierii acestor materiale la **Arhiva DLR** de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București. Paralel, în ultima decadă a lunii iunie, a fost operată prima corectură editorială asupra formei digitizate a volumului **Dicționarul limbii române (DLR)**, Tomul I, Partea a 7-a, **Litera E (e–erzaț)**, însumând 1405 p. standard, returnat Editurii pe data de 29 iunie.

➤ La **Departamentul de dialectologie** s-a continuat redactarea hărților și a textelor de tip material necartografiat din volumul al IV-lea din **NALR. Moldova și Bucovina**; au fost introduse în baza de date redactările reprezentând 14 hărți (răspunsurile la întrebările cu numerele 1299–1301, 1304, 1305, 1307, 1309, 1311, 1316, 1322, 1323, 1332, 1335, 1336 din **Chestionarul NALR**); au fost redactate 12 hărți (cuprinzând răspunsurile la întrebările cu nr. 1354, 1356, 1363, 1367, 1368, 1373–1377, 1381, 1382) și un număr de 40 de texte de tip material necartografiat (răspunsurile la întrebările cu nr. 1288, 1378, 1469, 1471, 1474–1478, 1483, 1485, 1487, 1488, 1491, 1492, 1496 – prima secțiune; 1379, 1380, 1383–1385, 1387, 1397, 1399, 1404, 1407–1410, 1412, 1416, 1421, 1425, 1427–1429, 1432, 1436–1438 – a doua secțiune). Redactările au fost introduse în baza de date a lucrării și s-a continuat fișarea materialului pentru indicele de cuvinte și forme.

➤ La **Departamentul de toponimie** au fost realizate cca 1 500 de fișe în cadrul fazei de documentare la **Micul dicționar toponimic al României. Moldova** (documente editate în seriile **DIR, DRH, CDM**). De asemenea, s-a continuat redactarea și completarea documentării la **Tezaurul toponimic al României. Moldova** (vezi și *infra*, secțiunea **Granturi**).

➤ **Departamentul de istorie literară** continuă, în colaborare cu un grup de colegi de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București, operațiunile de pregătire tehnică și documentară pentru ediția a doua, revăzută și adăugită, a **Dicționarului general al literaturii române (DGLR)**, proiect fundamental al Academiei Române. În acest scop, s-a continuat colectarea de informații bibliografice din **Bibliografia Națională. Articole din publicații periodice** (anii 1990–2008) și din **Bibliografia Națională. Publicații seriale** (anii 1990–2008) în vederea actualizării **Bazei de date** și a viitoarei liste de articole ale **DGLR**. Un alt grup de cercetători a continuat analiza critică a primelor volume din **DGLR** (literele **A–K**), pentru a se stabili eventualele completări, corecturi și

aduceri la zi a comentariului istorico-literar și a informației, precum și pentru echilibrarea structurală a articolelor. S-au trimis în teritoriu o nouă serie de chestionare pentru **Ancheta-chestionar** și s-au primit alte răspunsuri de la diverși scriitori, alături de un număr de cărți ale acestora.

➤ **Departamentul de etnografie și folclor** și-a continuat activitatea la proiectele aflate în derulare, după cum urmează: organizarea și sistematizarea documentelor etnologice din colecțiile **Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)**, prin transpunerea înregistrărilor sonore din sistem analogic în sistem digital și inventarierea, recondiționarea și clasificarea materialelor din fototecă; redactarea informațiilor din colecțiile AFMB, pentru lucrările *Folclorul obiceiurilor nupțiale din Moldova. Tipologie și corpus de texte*, *Folclorul obiceiurilor de naștere din Moldova. Tipologie și corpus de texte* și *Folclorul obiceiurilor funebre din Moldova. Tipologie și corpus de texte*.

SIMPOZIONUL

„Alexandru Philippide – 150 de ani de la naștere”

◆ În data de 15 mai 2009 s-au desfășurat lucrările Simpozionului „Alexandru Philippide – 150 de ani de la naștere”, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” în colaborare cu Asociația Culturală „A. Philippide”. A luat cuvântul, în deschidere, prof. univ. dr. Dan Mănuță, directorul Institutului, urmat de prof. univ. dr. Lăcrămioara Petrescu, prodecan al Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, și cercet. șt. pr. I dr. Ofelia Ichim, președinte al Asociației Culturale „A. Philippide”, care au rostit alocuțiuni de salut din partea instituțiilor pe care le-au reprezentat la această manifestare științifică, precum și de prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel, care a vorbit despre *A. Philippide în actualitate* (vezi și *infra*, secțiunea **Lansări și prezentări de carte**). Au susținut comunicări cercetători din Institut și colegi de la Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”: Eugen Munteanu (*Câteva reflecții asupra receptării ideilor humboldtiene în opera lui A. Philippide*), Alexandru Gafton (*Originea românilor – piatra de temelie a Școlii lingvistice de la Iași*), Antonio Patraș (*A. Philippide la „Viața românească”*), Mioara Dragomir (*Locul limbii literare în*

doctrina lui A. Philippide), Stelian Dumistrăcel (*A. Philippide – G. Weigand: ipostaze*), Ofelia Ichim (*A. Philippide și receptarea istoriei literare*), Luminița Botoșineanu (*Problema velarizării vocalelor palatale românești în concepția lui A. Philippide*), Carmen-Gabriela Pamfil și Elena Dănilă (*Originea condițional-optativului românesc în concepția lui A. Philippide*).

GRANTURI

- ◆ În această perioadă, cercet. șt. pr. I dr. Cristina Florescu a continuat lucrul la proiectul internațional *Dictionnaire Étymologique Roman (DÉRom)* (condus de Eva Buchi, director de cercetări la CNRS, ATILF, Nancy, Franța, și Wolfgang Schweickard, profesor de romanistică la Universitat des Saarlandes, Saarbrucken, Germania) cu revizia pentru Romania de sud-est a articolelor corelate cu lexemele latine: *anima, aprilis, a(u)scultare, audire, augustus, brec(c)hium, caballus, labrusca, persica*.
- ◆ A continuat activitatea de cercetare din cadrul grantului *eDTLR – Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic* (2007–2010, contract CNMP nr. 91 00 13/18.09.2007).
- ◆ La invitația Institutului de Cercetări Lingvistice al Academiei Ungare de Științe, cercet. șt. pr. I Gabriela Haja s-a deplasat, în perioada 8–12 iunie 2009, la Budapesta, unde a susținut conferința *Rezultate prezente în cadrul proiectului complex eDTLR – Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic*. Cu acest prilej s-au pus bazele pentru realizarea, în parteneriat, a unor proiecte de cercetare.
- ◆ În trimestrul al doilea al anului 2009 s-a deschis finanțarea grantului CNCSIS (programul PN II IDEI nr. 126/2008, tipul Proiecte de cercetare exploratorie) *Influența occidentală prin intermediar grecesc în perioada modernizării limbii române*; valoarea contractului: 862 000 RON; durata contractului: 36 luni; contractor: Academia Română – Filiala Iași, Institutul de Filologie Română „A. Philippide”; director de proiect: cercet. șt. pr. I dr. Eugenia Dima, Institutul de Filologie Română „A. Philippide”; colaboratori: conf. dr. Mirela Cezarina Aioane, lect. dr. Gabriela Eugenia Dima, cercet. drd. Mădălina Andreea Andronic. În perioada 31 mai – 6 iunie, cercet. șt. pr. I dr. Eugenia Dima a efectuat o deplasare la Biblioteca Academiei Române din București, pentru documentare în cadrul acestui grant.

♦ Pentru proiectul CNCSIS (programul PN II IDEI nr. 278/2007) *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova)*, derulat în cadrul Departamentului de toponimie, s-au efectuat stagii de documentare în arhive (Piatra-Neamț, Bacău) și biblioteci (București): cercet. șt. Daniela Butnaru, la Arhivele Statului din Piatra-Neamț (22–26 mai; 28 mai – 5 iunie) și Bacău (27–29 mai) și la Biblioteca Academiei Române din București (13–17 mai); cercet. șt. pr. II Vlad Cojocaru, la Biblioteca Academiei Române din București (8–11 iunie a.c.). De asemenea, s-a continuat redactarea studiului teoretic.

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

♦ Vlad Cojocaru, *Interférences des structures toponymiques en zones bilingues*, în „Onomastica Canadiana” (Revue de la Société canadienne d’onomastique), vol. 90, nr. 2/decembrie 2008 (apărut în 2009), p. 1–14.

♦ Elena Dănilă, *Negația – probleme, soluții*, în vol. *Studia in honorem magistri Alexandru Metea*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2008, p. 175–185.

♦ Stelian Dumistrăcel, *Un canonic savant: Timotei Cipariu*, în „Dacia literară”, XX, nr. 85 (4/2009), p. 32–33; un număr de 13 articole cu profil general de explicare a unor cuvinte și de cultivare a limbii, publicate în „Ziarul Lumina” (Iași), la rubrica „Lumea cuvântului” între 1 aprilie și 24 iunie 2009; printre acestea: *Limbă și scriptură* (20 mai), respectiv *Canonicul savant Timotei Cipariu* (27 mai), pornind de la monografia *Timotei Cipariu – lingvist și filolog*, semnată de Carmen-Gabriela Pamfil, apărută la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

♦ Victor Durnea, *C. Stere și „afacerea de onoare” de la 1894*, în „Transilvania” [revistă categoria A cotate ISI], nr. 2, februarie 2009, p. 30–46; *Din nou despre N.I. Herescu. Când și de ce a plecat din țară*, în „România literară”, anul XLI, nr. 15, 17 aprilie 2009, p. 20–21.

♦ Dan Mănuță, *Destine frânte* (III), în „Convorbiri literare”, CXLIII, nr. 4, aprilie 2009, p. 70–73; „*Compendiu*” *Sebastian*, în „Orizont literar”, II, nr. 3, aprilie 2009, p. 5–7; *Sic iubeo, sic volo* (I, II), în „Convorbiri literare”, CXLIII, nr. 5, mai 2009, p. 69–71; nr. 6, iulie 2009, p. 81–83; *Caragiale și Delavrancea. Posomoreala*

naturalismului, în „Limba română” (Chișinău), XIX, nr. 5–6, mai–iunie 2009, p. 107–112.

♦ Dragoș Moldovanu, *Finalitatea textelor slavo-române intercalate din Evul Mediu Românesc*, în vol. *Text și discurs religios* (ed. Alexandru Gafton, Sorin Guia, Ioan Milică), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, p. 103–134.

♦ Florin-Teodor Olariu, *Quelques liminaires pour une perspective sociolinguistique sur l’immigration*, pe situl Observatorului European al Plurilingvismului, la adresa http://plurilinguisme.europe-avenir.com/index.php?option=com_content&task=view&id=2207&Itemid=8888894.

♦ Ioana Repciuc, *Magia Nistrului*, în „Revista română”, nr. 2 (56), iunie 2009, p. 26–27; *Modele retorice ale invocației în contextul religiozității populare*, în vol. *Text și discurs religios* (ed. Alexandru Gafton, Sorin Guia, Ioan Milică), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, p. 301–310.

CĂRȚI

♦ *Dicționarul general al literaturii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2009, vol. VII (*T–Z*), 556 p. La această lucrare au colaborat și cercetătorii de la Departamentul de istorie literară, în calitate de redactori de articole monografice (Șerban Axinte, Lucia Berdan, Nicoleta Borcea, Constanța Buzatu, Lucia Cireș, Ion H. Ciubotaru, Stănuța Crețu, Gabriela Drăgoi, Sebastian Drăgulănescu, Victor Durnea, Florin Faifer, Ofelia Ichim, Dan Mănuță, Algeria Simota, Rodica Șuiu, Constantin Teodorovici, Amalia Voicu, Remus Zăstroiu) sau ca membri în Comisia de coordonare și revizie (Gabriela Drăgoi, Victor Durnea, Florin Faifer, Dan Mănuță, Remus Zăstroiu; de supravegherea tehnică a informației bibliografice a răspuns Maria Teodorovici).

♦ Carmen Pamfil, *Timotei Cipariu – lingvist și filolog*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, 328 p.

LANSĂRI ȘI PREZENTĂRI DE CARTE

♦ În data de 9 mai 2009 a fost lansată, în cadrul Târgului internațional de carte Librex (Iași, 7–9 mai 2009), cartea cercet. șt. pr. I dr. Carmen Pamfil, *Timotei Cipariu – lingvist și filolog* (Iași,

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009). Cu ocazia acestui eveniment au luat cuvântul, pe lângă autoare, prof. univ. dr. doc. Gavril Istrate și prof. univ. dr. Dumitru Irimia, de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

♦ În cadrul Simpozionului „Alexandru Philippide – 150 de ani de la naștere” (vezi și *supra*), Iași, 15 mai 2009, prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel a susținut prelegerea *A. Philippide în actualitate*, pe marginea volumului *Alexandru Philippide*, semnat de Carmen-Gabriela Pamfil, București–Chișinău, Editura „Litera Internațional SRL”, 2008.

♦ În 5 iunie 2009, la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”, prof. univ. dr. Dan Mănuță a prezentat volumul *Eminescu et Nerval: un intertexte possible*, de Marina Mureșanu Ionescu (Iași, Institutul European, 2008).

♦ Prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel a vorbit despre *Cuvintele de origine greacă din limba română* (prezentare a *Dicționarului român–neogrec*, ediția a III-a, semnat de Valeriu Mardare, Iași, Editura „Polirom”, 2009), la Galeriile Anticariat „D.I. Grumăzescu”, Iași, 10 iunie 2009.

TRADUCERI

♦ Christopher Kendris, Theodor Kendris, *501 verbe spaniole* (traducere de Elena Dănilă și Andrei Dănilă), Iași, Editura Polirom, 2009, 730 p.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

♦ Daniela Butnaru (în colaborare), *Rațional și lipsa de rațiune în schimbarea oiconimelor*, la Conferința internațională „Paradigma discursului ideologic”, Galați, 29–30 aprilie 2009, organizator: Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.

♦ Elena Dănilă (în colaborare), *Dicționarul limbii române în format electronic (eDTLR) în perspectiva globalizării*, la Conferința internațională „Paradigma discursului ideologic”, Galați, 29–30 aprilie 2009, organizator: Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.

- ◆ Stelian Dumistrăcel, *Limite ale comunicării prin neologizarea limbajului publicistic românesc actual*, la Congresul Internațional de Istorie a Presei „180 de ani de presă românească (1829–2009)”, Iași, 2–4 aprilie 2009, organizatori: Universitatea „Petre Andrei” și Asociația Română de Istorie a Presei.
- ◆ Gabriela Haja (în colaborare), *Dicționarul limbii române în format electronic (eDTLR) în perspectiva globalizării*, la Conferința internațională „Paradigma discursului ideologic”, Galați, 29–30 aprilie 2009, organizator: Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.
- ◆ Cecilia Holban, *Percepția personajului ca dezvăluire a sinelui în Pavilionul cancerosilor de A. Soljenițan*, la Colocviul Școlii Doctorale de Științe Filologice a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, ediția a II-a, Iași, 19–21 iunie 2009, organizator: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”.
- ◆ Florin-Teodor Olariu, *Quelques liminaires pour une perspective sociolinguistique sur l’immigration*, la „2e Assises européennes du plurilinguisme”, Berlin, 18–19 iunie 2009, organizator: Observatorul European al Plurilingvismului.
- ◆ Ana-Maria Prisacaru (în colaborare), *Rațional și lipsa de rațiune în schimbarea oiconimelor*, la Conferința internațională „Paradigma discursului ideologic”, Galați, 29–30 aprilie 2009, organizator: Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.
- ◆ Ioana Repciuc, *Lamentații persuasive. De la magic la religios*, la Colocviul Școlii Doctorale de Științe Filologice a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, ediția a II-a, Iași, 19–21 iunie 2009, organizator: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”.

PREMII ȘI DISTINCȚII

- ◆ Volumul *Monumenta Linguae Dacoromanorum. Biblia 1688. Pars VII. Regum I. Regum II*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2008, a fost distins cu Premiul de excelență la ediția a XVII-a a Târgului internațional de carte Librex (Iași, 7–9 mai 2009).

IN MEMORIAM

CONSTANTIN CIOPRAGA

(12 mai 1916, Pașcani – 2 februarie 2009, Iași)

Născut la Pașcani, Constantin Ciopraga face studiile liceale la Fălticeni (Liceul „Nicu Gane”), pentru a se înscrie apoi la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității ieșene, absolvită în 1942 cu o licență în filologie modernă (franceză și română). Mobilizat, obligat să traverseze experiența teribilă a războiului și a prizonieratului, se întoarce în țară în 1946, funcționând ca profesor la Liceul „Mihail Sadoveanu” din Pașcani și la Seminarul „Veniamin Costache” din Iași. În 1949 este chemat la catedra de literatură română și universală a Facultății de Filologie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, al cărei șef va deveni în 1964 și pe care nu o va mai părăsi decât odată cu ieșirea la pensie.

De acum înainte, tânărul, pe atunci asistent, începe construcția, cu aceeași voință ordonatoare, a operei și a propriei personalități. Prezența sa masivă în publicațiile ieșene, în publicațiile centrale, ca și în cele mai ex-centriche, căci profesorul nu refuza nici cele mai umile solicitări, a ilustrat o largă disponibilitate: comentarea fenomenului literar curent, îndreptarea spre terenul mai ferm al istoriografiei literare, critica de artă plastică – veche și constantă slăbiciune –, reflecțiile cărturarului și ale moralistului, beletristica. Poate diversificarea preferințelor s-a manifestat de la început, când se puneau temeliile edificiului critic, îndreptarea spre scriitorii „Vieții românești”, ecou posibil al unei nostalgii care trimite la o epocă, o spiritualitate, o ambianță culturală.

Monografia *Calistrat Hogaș* (1960) definește o metodă și anunță un stil care, cu imperceptibile nuanțări, își vor păstra atributele de-a lungul anilor. Când formula lui Hogaș părea a nu ieși din termenii controversii: primitiv (E. Lovinescu) sau orășean care face doar „băi de primitivism” (Vladimir Streinu), criticul găsește o breșă în abordarea scriitorului prin mijlocirea artei sale, definindu-i apartenența temperamentală la baroc și intelectuală la cultura clasică. Dacă monografia *G. Topârceanu* (1966) are caracterul unei reparații, revenirea constantă la Ibrăileanu se explică, peste diferențierile care îi separă, prin înrudirea preocupărilor pentru specific, trăsătură esențială a poporanismului. Ceea ce cărțile din prima etapă, la care

trebuie să mai adăugăm micromonografia *Mihail Sadoveanu* (1966), *Literatura română între 1900–1918* (1970), *Hortensia Papadat-Bengescu* (1973), au exprimat ca gândire critică și metodă interpretativă a fost finalizat într-o lucrare de sinteză, o adevărată istorie a literaturii consecvent din unghiul specificității, *Personalitatea literaturii române* (1973). Orice critic adevărat se regăsește în obiectul studiat. Constantin Ciopraga surprinde câteva din constantele literaturii rezultând din ceea ce numește interdependența modelatoare a factorilor externi și a individualităților creatoare. El reține, în pofida istoriei agitate, un clasicism structural (caracteristică și a criticului), adică o desfășurare sub semnul solar al lui Apollo, potrivit formulei lui Nietzsche. Această structură se vedește în folclor, în procesul de „raționalizare a lirismului”, în rezistența la curente care îi amenințau echilibrul. Estomparea sau dedramatizarea tragicului este, în aceeași viziune, o altă dominantă, întâmplările adverse sau benefice creând o melancolie a istoriei, iar privirea morții nu s-a soldat cu o reacție tragică, întrucât a intervenit raportarea la cosmos, la forța generatoare a naturii. Idei care vor fertiliza cărțile următoare, *Mihail Sadoveanu* (1978) interpretat din perspectiva „tiparelor originare”, *Poezia lui Eminescu* (1990) din perspectiva „arhetipurilor și a metaforelor fundamentale”. Fraza critică, saturată de erudiție și de răsfăț asociativ, își păstrează caligrafia delicată și distantă a stilului, reprimând efuziunile care ar altera luciditatea discursului. Selecții din numeroasele apariții în periodice întâlnim în *Portrete și reflecții literare* (1970), *Între Ulysse și Don Quijote* (1978), *Cărți și destine* (1984), *Amfiteatru cu poeți* (1995), experiența războiului trece în ficțiune în romanul *Nisipul* (1989), memorialistul se manifestă în *Caietele privitorului tăcut* (2001).

Profesorul avea același stil ca și cercetătorul. Deși impecabil ca vorbitor liber în conferințe, vernisaje de expoziții, prezentări de cărți, la curs avea totdeauna prelegerea în față, nu pentru a o citi, ci pentru a nu scăpa nimic din ceea ce trebuia comunicat. A avut puterea de a ocoli teatralitatea care te pândește în fața unui auditoriu. Surpriză, cărturarul riguros și doct apare în postură de poet fantezist și ironic (volumul *Ecran interior*, 1975), amuzându-se cu spectacolul demontării lumii în piesele ei componente și al refacerii ei după o logică insolită. Populată de personaje fantomatice și bizare, poezia

propune o aventură în paradox a unui intelectual care, după ce a citit toate cărțile, visează la ingenuitatea și armonia primară a lumii.

Rareori exemplaritatea unei opere e dublată de exemplaritatea biografiei. Constantin Ciopraga oferă modelul unei valori „fixe”, sintagmă norocoasă a unui talentat jurnalist, în fericita consonanță între valorile promovate în operă și cele trăite de eul empiric. Un fericit echilibru oprise misterioasele procese din interiorul corpului și profesorul, membrul de onoare al Academiei Române, cel mai longeviv dintre criticii români, se afla mereu într-o maturitate creatoare, fără degradările impuse de vârstă. Depusese la Editura Academiei manuscrisul unei cărți, *Efigii în frescă. Poeți ai acestui timp*, care a apărut postum (deși e datată 2008), timpul esențial și l-a petrecut acolo unde îi era vocația: la masa de lucru. De acolo privea lumea neabsorbit de evenimente și nesurprins de ele – cum scrie G. Călinescu în *Sensul clasicismului* – și, „în momentul chiar când le trăiește, le contemplă cu un ochi străin, cu un calm propriu clasicului”. Acolo s-a creat „durabilitatea” și „esențialitatea” operei.

Liviu LEONTE

ALEXANDRU HUSAR

(26 aprilie 1920, Ilva Mare – 17 mai 2009, Iași)

La 17 mai 2009, trecând în orizontul unde – cu cuvintele lui Tudor Arghezi (poet care îl fascina și căruia îi consacrase un incitant curs special) – „nimic nu cade”, Alexandru Husar, ardelean prin origine și formația timpurie, lasă în urmă imaginea unei luminoase și bogate personalități culturale, aparținând Iașului (oraș pe care-l vedea drept „coloana vertebrală a istoriei noastre”, unde a slujit mai bine de un sfert de secol învățământul filologic la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și în pământul căruia și-a statornicit mormântul), dar și întregii spiritualități românești.

Profesor însuflețit de idealuri melioriste, manifestând un respect îndatoritor, ce venea dintr-un fel de sfioșenie în fața vieții, pentru cei ce-i erau învățăcei, Alexandru Husar a fost, totodată, un remarcabil teoretician, estetician și critic literar, dublat de un scriitor: poet, prozator, memorialist, traducător.

S-a născut la 26 aprilie 1920, în Ilva Mare, a învățat la Năsăud, la Liceul Grăniceresc „George Coșbuc”, a urmat cursurile Facultății de Filosofie și Litere a Universității din București, specialitatea filosofie, avându-i între profesori pe Tudor Vianu și Mihai Ralea, și ale Școlii Superioare de Arhivistică și Paleografie; și-a luat licența în estetică și critică literară, cu Tudor Vianu, în 1945. A lucrat în Năsăud, la Arhivele Statului, și ca profesor de liceu. Pregătind un doctorat sub îndrumarea lui Lucian Blaga, în 1951 devine asistent al Facultății de Filosofie a Universității din Cluj, la catedra condusă de D.D. Roșca, dar, în anul următor, din pricina desființării facultății, trece la Catedra de istorie medie a României. În 1959 se transferă la Universitatea din Iași, unde – după G. Călinescu și Al. Dima – va preda, până la pensionare, estetica.

Paralel cu activitatea didactică, desfășoară o fructuoasă activitate publicistică. Colaborează, cu eseuri, cronică literară, poezie, înainte de 1943, la „Decalogul”, „Curentul literar”, „Universul literar”, „Claviaturi”, „Albatros”, „Meșterul Manole”, „Pagini literare”, „Revista Fundațiilor Regale”, „Tribuna”, „Convorbiri literare”, „Răboj năsăudean”, „Astra”, iar, după o tăcere de 10 ani, din 1953, la „Făclia”, „Scrisul bănățean”, „Luceafărul de ziuă”, „Astra”, „Ateneu”, „Cronica”, „Iașul literar”, „Secolul 20”, „Viața românească”, „Limbă și literatură”, „România literară”, „Manuscriptum”, „Dacia literară” ș.a. Publică, după evocarea cetăților medievale din *Dincolo de ruine*, debutul său din 1959, volume de istorie și critică literară – *Întoarcerea la literatură. Printre clasici* (1970), *Miorița (De la motiv la mit)* (1999), *Întoarcerea la literatură. Aplicații* (2000), *Pro Eminescu* (2001), *Pentru contemporani* (2003) –, de teorie a artei – *Ars longa* (1980), *Metapoetica* (1983; Premiul Academiei Române), *Izvoarele artei. Ad fontes* (1988), *Tradiții naționale (în estetică și filosofia artei)* (2001) –, de literatură – *Irenikon* (1990), *Anti-Gog* (1997), *Poeme de odinioară* (2000) –, de memorii – *Lecțiile istoriei* (1995; Premiul Uniunii Scriitorilor), *Periplu prin memorie* (1998) –, de istorie – *Ideea europeană sau Noi și Europa* (1993) –, antologii.

Orator entuziast, captivant și singular prin idealismul său, Alexandru Husar a susținut în intervențiile, dar mai ales în cărțile sale, două valori statornice ca fundamente ale împlinirii omului: tradiția națională și percepția prin cultură a chintesențelor. Pe urmele lui Lucian Blaga, a considerat că arta nu poate fi gândită, la nivelul ei

cel mai înalt, decât prin filosofie. Abordând mimesis-ul, transfigurația, simbolul ori alte constelări ale conceptului de **poiein**, axa **Metapoeticii**, a urmărit, cu ingeniozitate și acribie, procesul prin care elemente din afară devin fapt estetic, reușind miraculosul salt, acela de a uni „o existență cu o esență”. Devotat unei conștiințe active a identității noastre etnoculturale și unei memorii vii a acesteia, repune în discuție miturile esențiale în definirea sufletului românesc: **Miorița** și **Meșterul Manole**. El însuși reușește să fixeze, în *Anti-Gog*, roman liric și de reflecție, construit în replică la sarcasticul *Gog* al lui Giovanni Papini, secvențele unei imagini generale și tonice de eternă înviere a Omului, arătându-se, cum bine l-a definit criticul, scriitorul și prietenul său Constantin Ciopraga, „un umanist cu sensibilitate de poet”. Și versurile lui Alexandru Husar se mențin pe linia decantării viețuitului și imediatului, până la hotarele ultime – ale acelui „Ceasornic de nisip/ în mine azi ceas fără chip”, care, nu de mult, s-a oprit, lăsând să vorbească, în numele lui, postum, cărțile și amintirea Profesorului.

Stănuța CREȚU

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „A. PHILIPPIDE”

♦ A apărut revista „Philologica Jassyensia”, anul IV, nr. 2/2008. Cuprinsul este următorul: *Editorial*; secțiunea *Philologia Perennis*: MIHAELA ALBU, *A Romanian Literary Topic – The Baragan Plain*, NICOLETA POPA BLANARIU, *Fronță și clasicism. O poetică a (anti) teatrului*, D.M. CRISTEA, *O scurtă introducere în memorialistica detenției românești*, TRAIAN DIACONESCU, *Ovidiana. Un traducător uitat: C.I. Săvescu*, HORST FASSEL, *Ovid als literarische Gestalt in der rumänischen, der rumäniendeutschen und in den beiden deutschen Literaturen bis 1989*, GEORG MELIKA (MISKOLC), *Die Ortung und Beschaffung des Idiolekts*, GINA NECULA, *Limba de lemn împotriva imaginarului lingvistic religios în discursul literar. Expresii izgonite*, LOREDANA NETEDU, *Anatolida sau mirajul totalității*, MIHAELA PARASCHIV, *Libellus defensorius – strategia autoapărării lui Ovidius în Tristia, 2*, ESTHER QUICKER, *Neue*

Tendenzen in der rumänischen Jugend-sprache als Spiegel gesellschaftlicher Umbrüche, NICOLAE SARAMANDU, *Originea românei și a dialectelor sale (observații critice pe marginea unor lucrări recente)*; secțiunea *Interculturalia*: HANS GEHL, *Donauschwäbische Sprachbiografien*, SILVIU LUPAȘCU, *Întuneric catar, lumină sefirotică. Albigensi și cabaliști în Languedoc (secolele al XII-lea – al XIII-lea)*, CRISTINA SCARLAT, *Francis Ford Coppola and Mircea Eliade, an exceptional tandem – a view from Romania*, CODRUȚA MIRELA STĂNIȘOARA, *The absurd of modern life – the interface between two different literary identities: Samuel Beckett and Octavian Paler*, CHRISTIAN TREMBLAY, *Du pôle de développement au cluster : l'effet de domination dans la circulation internationale des concepts*; secțiunea *Dosar*: „*Plurilingvismul – între deziderat și realitate*”: MAX BÉLAISE, *Langues et sociétés créoles, un programme scientifique pour un projet identitaire : regards croisés. Figures de l'intellectuel*, FERNAND SAINTE-ROSE, *La question du créole martiniquais. De la particularité d'un parler à la dignité du Sujet*; secțiunea *Iași 600*: REMUS ZĂSTROIU, *Orașul Iași la 1900. O perspectivă culturală*; *Recenzii*: Iulian COSTACHE, *Eminescu. Negocierea unei imagini – construcția unui canon, emergența unui mit*, București, Cartea Românească, 2008, 368 p. (Ofelia Ichim), Roxana GHIȚĂ, Cătălin GHIȚĂ, *Darurile zeitei Amaterasu*, cuvânt înainte de Alexandru Călinescu, Iași, Editura Institutul European, 2008, 220 p. (Ioana Repciuc), Wilhelm von HUMBOLDT, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indici de Eugen Munteanu, București, Editura Humanitas, 2008, 426 p. (Florin-Teodor Olariu), Petru POPUȚA, *Amintiri, întâmplări, povești*, Gyula, Editura Petru POPUȚA, *Amintiri, întâmplări, povești*, Gyula, Editura Noi, 2006, 160 p. (Cornel Munteanu), Philippe WALTER, *Limba păsărilor. Mitologie, filologie și comparatism în mituri, basme și limbi ale Europei*, traducere din limba franceză de Andreea Hopârtean și Corin Braga, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2007, 216 p. (Ioana Repciuc); *Book Notes: Mimica. Dicționar multilingv (român, francez, englez, german, maghiar)/La mimique. Dictionnaire multilingue (roumain, français, anglais, allemande, hongrois)/Mimicry. Multilingual Dictionary (Romanian, French, English, German, Hungarian)/Die*

Mimik. Mehrsprachiges Wörterbuch (Rumänisch, Französisch, English, Deutsch, Ungarisch)/A Mimika. Többnyelvű Szótár (Román, Francia, Angol, Német, Magyar), (coord.) Georgeta Corniță, autori: Constantin Corniță, Delia Suiogan, Claudiu Fărcaș, Adrian Istrate, Mihaela Munteanu, Nicoleta Feier, Ana Olos, Georgeta-Beatrice Ilieș, Benjamin Pop, Ramona Demarcsek, Minodora Barbul, Rodica Țurcanu, Eva-Maria Hadnagy, Enikő Bokos; au mai colaborat: Mircea Fărcaș, Maria Petronela Mureșan, Alina Rus; Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2007, 316 p. (*Ofelia Ichim*), Mihaela ALBU, ***Memoria exilului românesc: ziarul „Lumea liberă” din New York*** [‘The Memory of the Romanian Exile: The “Free World” Newspaper in New York’], pref. de Dan Anghelescu, București, Editura Fundației Culturale Gheorghe Marin Speteanu, 2008, 306 p. (apare sub egida Institutului Național pentru Memoria Exilului Românesc [published under the auspices of The National Institute for the Memory of the Romanian Exile]) (*idem*), *Studia Romanica Bratislavensia* 4, ***Omaggio a/ Hommage à/ Homenaje a/ Homenagem a/ Omagiu pentru Michael Metzeltin: von Bukarest bis Santiago de Chile***, Editors Petrea Lindenbauer, Kathrin Sartingen, Jaroslav Šoltys, Margit Thir, Bratislava AnaPress, 2008, 276 p. (*idem*); *Varia*.

VARIA

- ♦ În ședința Consiliului Științific al Institutului din 22 ianuarie 2009, cercet. șt. pr. II dr. Vlad Cojocaru a fost numit șef al Departamentului de toponimie, înlocuindu-l în această funcție pe cercet. șt. pr. I dr. Dragoș Moldovanu.
- ♦ Cercet. șt. pr. I dr. Remus Zăstroiu a participat, în perioada 2–4 aprilie 2009, la lucrările Congresului internațional al Asociației Naționale de Istorie a Presei, organizat la Iași, și a condus lucrările uneia dintre secțiuni.
- ♦ Dinu Moscal a obținut o bursă **LLP-ERASMUS** pentru un stagiu de practică la Universitatea „Friedrich Schiller” din Jena, ca doctorand al Universității „Alexandru Ioan Cuza”, pentru perioada 1 mai – 1 septembrie 2009.
- ♦ Prof. univ. dr. Dan Mănuță a fost membru în juriul ediției a XVII-a a Târgului internațional de carte Librex (Iași, 7–9 mai 2009).
- ♦ Prof. dr. Stelian Dumistrăcel a fost membru în două comisii de susținere a unor teze de doctorat în filologie, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”: pe data de 4 iunie 2009, la teza de doctorat elaborată, sub conducerea prof. dr. Ioan Lobiuc, de Dorina-Margareta Gaftoniuc, intitulată ***Ilocuționar și perlocuționar în discursul juridic în română, franceză și engleză***, și pe data de 27 iunie 2009, la teza de

doctorat elaborată, sub conducerea sa, de Petronela Găbureanu (căsătorită Savin), *Frazeologia românească privitoare la alimentația omului*.

♦ În 8 iunie 2009, prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel a dat la canalul Iași TV Life un interviu cu tema *Sloganul în campania electorală*.

♦ În cadrul emisiunii „TELE... Viziunea mea”, TVR 3 a difuzat, pe data de 13 iunie 2009, un film-portret (de 45 min.) consacrat prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel, intitulat *Din vorbă în vorbă cu profesorul...*

♦ Mai mulți cercetători au luat parte în 19 iunie 2009 la sesiunea solemnă dedicată sărbătoririi a 60 de ani de la înființarea Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București. La adunarea festivă organizată cu această ocazie a luat cuvântul și cercet. șt. pr. I dr. Remus Zăstroiu, din partea Departamentului de istorie literară al Institutului de Filologie Română „A. Philippide”.

♦ Cercet. șt. pr. I dr. Cristina Florescu a făcut parte din comisia care a acordat titlul de doctor dnei Petronela Găbureanu, pentru teza cu titlul *Frazeologia românească privitoare la alimentația omului* (conducător științific: prof. univ. Stelian Dumistrăcel), susținută la 27 iunie 2009 la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

♦ Un grup de cercetători de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” se ocupă de pregătirea Simpozionului internațional *Diaspora culturală românească – paradigme lingvistice, literare și etnofolclorice*, care va fi organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” și de Asociația Culturală „A. Philippide”, la Iași, în perioada 5–7 noiembrie 2009.

Redacția:

Luminița Botoșineanu, Gabriela Haja, Ofelia Ichim, Florin-Teodor
Olariu

Responsabil de număr: Luminița Botoșineanu

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA

CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700478 • TELEFON: 004.0232/267597

E-MAIL: philippide_secretariat@yahoo.com

WEB: <http://www.academiaromana-is.ro/philippide>

ISSN 1582-5019